

Závěrečné stanovisko s návrhem opatření k nápravě

ve věci pana A.

A - Závěry šetření

Šetření případu pana A. jsem ukončila zprávou o šetření ze dne 22. 4. 2014, kde jsem konstatovala, že Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR (dále jen „VZP“) se pro účely ustanovení § 17 odst. 3 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů, považuje za státní orgán sui generis. Kontrola korespondence mezi ní a odsouzenými ze strany věznice je proto vyloučena.

B - Vyjádření Věznice Znojmo

Ředitelka dotčené věznice plk. Mgr. Smutná v reakci na zprávu o šetření uvedla¹, že *„VZP je právnickou osobou zřízenou zákonem č. 551/1992 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně, která v právních vztazích vystupuje svým jménem, může nabývat práv a povinností a nese odpovědnost z těchto vztahů vyplývajících obdobně jako zaměstnanecké pojišťovny podle zákona č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách.“* Dále se z vyjádření podává, že VZP není státním orgánem. Přitom je odkazováno na mnou již zmiňované rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7A 68/95, ze kterého vyplývá, že VZP není ústředním orgánem státní správy ve smyslu zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dále plk. Mgr. Smutná doplňuje, že povinností mlčenlivosti nejsou vázáni toliko příslušníci Vězeňské služby ČR², ale vztahuje se i na občanské zaměstnance Vězeňské služby ČR³ s tím, že porušením povinnosti mlčenlivosti se příslušník nebo zaměstnanec vystavuje trestněprávní odpovědnosti pro porušení tajemství dopravovaných zpráv podle ustanovení § 182 odst. 4 písm. a) zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. Ředitelka své vyjádření uzavírá s tím, že kontrola předmětné korespondence je oprávněná i ve smyslu čl. 13 Listiny, neboť výjimka a způsob porušení listovního tajemství jsou stanoveny zákonem.⁴

¹ Datová zpráva ze dne 14. 5. 2014, č. j. aaa.

² Podle ustanovení § 9 odst. 1 zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráží České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

³ A to podle ustanovení § 25 téhož zákona.

⁴ Ustanovení § 17 odst. 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

C - Závěrečné hodnocení

Status VZP byl předmětem mého rozboru ve zprávě o šetření. S odkazem na právní úpravu, související judikaturu, odbornou literaturu i vyjádření představitele VZP jsem dospěla k názoru, že VZP není klasický státní orgán. Nicméně, kontrola korespondence mezi ní a odsouzenými by se neměla provádět, a to s ohledem na její obsah. Ředitelka věznice s tím nesouhlasí, protože zákon o výkonu trestu kontrolu korespondence (s výjimkami uvedenými v ustanovení § 17 odst. 3 zákona o výkonu trestu odnětí svobody) připouští. Ostatně toto prolomení listovního tajemství je dle ředitelky v souladu s Listinou a pracovníci provádějící kontrolu korespondence jsou vázáni zákonnou povinností mlčenlivosti.

Oprávnění Vězeňské služby ČR (dále také „Vězeňská služba“) k provádění kontroly korespondence vyplývá z ustanovení § 17 odst. 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Podle tohoto ustanovení je Vězeňská služba oprávněna provádět kontrolu korespondence; přitom je oprávněna seznámit se s obsahem zasílaných písemností. Dané ustanovení rovněž specifikuje účel této kontroly: „*Pokud obsah korespondence zakládá podezření, že je připravován nebo páchán trestný čin, Vězeňská služba korespondenci zadrží a předá ji orgánu činnému v trestním řízení.*“ Z textu ustanovení je jasně patrné, že kontrola korespondence je oprávněním, nikoliv povinností Vězeňské služby. Ustanovení je koncipováno tak, že Vězeňská služba může korespondenci (mimo zákonné výjimky) kontrolovat, ale není její povinností zkontrolovat každou listovní zásilku.⁵

Čl. 13 Listiny chrání listovní tajemství s výjimkou případů, které stanoví zákon („*Nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon.*“). Tato výjimka je zhmotněna právě v textu ustanovení § 17 odst. 2 zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Právo na důvěrnost komunikace (obecně) garantované čl. 13 je základním právem a jako takové se na ně vztahuje čl. 4 Listiny stanovující limity omezování základních práv. („*Při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu. Taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena.*“)

Důvodem pro provádění kontroly je podle zákona o výkonu trestu odnětí svobody předcházení přípravě a páchání trestné činnosti. V případě pana A. lze velmi obtížně předpokládat, že by odsouzený dopis adresovaný VZP využil k páchání či přípravě trestné činnosti. Ostatně žádné informace stran bezpečnostního rizika ve vztahu ke stěžovateli, které by odůvodňovaly provedení kontroly korespondence, ředitelka věznice v žádném svém vyjádření nezmínila.

Osobně se domnívám, že kontrola korespondence i s jinými zdravotními pojišťovnami než s VZP (přestože jsou to soukromé obchodní společnosti), by měla být prováděna toliko v případech podezření na možné bezpečnostní riziko v souladu se zásadou přiměřenosti zásahu do základních práv dle čl. 4 Listiny. Ostatně model

⁵ Tento výklad je souladný s důvodovou zprávou (ze dne 9. 12. 1998) k zákonu č. 169/1999 Sb.

plošné kontroly korespondence (mimo zákonné výjimky) se zdá být v současné době překonaný.⁶

S ohledem na nepřijetí opatření k nápravě vydávám své závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv. Součástí stanoviska je návrh opatření k nápravě.

D - Opatření k nápravě

Věznici Znojmo navrhuji:

- (A) Korespondenci odsouzených s VZP podrobovat kontrole pouze v těch případech, kdy jsou pro provedení takové kontroly dány bezpečnostní důvody. Těmito bezpečnostními důvody přitom není samotný fakt, že je odesílatel anebo adresát předmětné listovní zásilky umístěn ve výkonu trestu odnětí svobody.

Závěrečné stanovisko zasílám ředitelce Věznice Znojmo a žádám, aby mi v souladu se zákonem o veřejném ochránci práv sdělila, zda provedla navržené opatření k nápravě. Odpověď očekávám v zákonné lhůtě 30 dnů od doručení stanoviska. Stanovisko zasílám také stěžovateli.

Pokud plk. Mgr. Smutná nepřijme navržená opatření k nápravě nebo provedená opatření nebudu považovat za dostatečná, podle ustanovení § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv vyrozumím nadřízený úřad, případně mohu o svých zjištěních informovat veřejnost včetně sdělení jmen osob oprávněných jednat jménem dotčeného zařízení.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

⁶ Srov. COYLE, Andrew. *A Human Rights Approach to Prison Management: Handbook for Prison Staff*. London: International Centre for Prison Studies, 2002, s. 100.
MURDOCH, Jim. *The treatment of prisoners. European standards*. Strasbourg: Council of Europe, 2008, s. 239-241.